

Нарастващо сближаване на условията на труд

Въведение

В настоящия доклад са представени нови емпирични данни за това дали през последните две десетилетия е налице нарастващо сближаване на условията на труд в Европейския съюз. С други думи, разглежда се въпросът дали условията на труд на държавите – членки на ЕС, са по-сходни, отколкото в близкото минало, и дали са се подобрili. Анализът на сближаването се основава на седемте индекса или измерения на условията на труд, определени в рамката на Eurofound за качеството на работните места: физическа среда, интензивност на труда, качество на работното време, социална среда, умения и автономност, перспективи и доходи.

Чрез допълнителни компоненти на проучването се отчита степента, в която е налице нарастващо сближаване по отношение на неравнопоставеността между половете в тези измерения, и се определят възможните социални и институционални стимули за нарастващо сближаване. Като допълнение към количествения анализ в доклада се представя основан на интервюта с експерти анализ на потенциала на два инструмента на политиката на ЕС за преодоляване на различията в условията на труд в държавите членки и насърчаване на нарастващото сближаване.

Контекст на политиката

Стремежът към общо нарастващо сближаване на държавите членки се забелязва в последователните договори на ЕС. От друга страна, терминът „сближаване“ първоначално беше използван единствено за сближаването на паричните и фискалните показатели. Неотдавна беше признато, че социалното сближаване следва да съпътства икономическото сближаване. В резултат, съставителите на политики пренасочиха вниманието си и поставиха по-силен акцент върху премахването на социалните различия в Съюза.

През 2017 г. беше обявен европейският стълб на социалните права, определящ 20 основни принципа и права за осигуряване на по-добри резултати в сферата на заетостта и в социалната сфера за гражданите на ЕС.

Основна част от осъществяването на тези стремежи е да се подкрепи процесът на нарастващо сближаване към по-добри условия на живот и труд в Европа. В същото време глобализацията, цифровата революция и други широкообхватни социални, политически и демографски процеси имат потенциала да доведат до различия, а не до сближаване.

Доказателствата за нарастващото сближаване на условията на труд в това проучване дават възможност на Eurofound да предложи целеви действия за подобряване на качеството на работните места чрез подбор на подходящи инструменти на политиката.

Основни констатации

- Проучването установи сближаване в седемте измерения на условията на труд по отношение на изравняването на държавите членки с по-слаби показатели с държавите членки с по-добри показатели. При шест от тях се наблюдава нарастващо сближаване, което означава сближаване в контекста на подобренията в тези измерения за ЕС като цяло. Не всички държави обаче показваха подобрене в отделните измерения.
- В седмото измерение – перспективи (представляващо областта на сигурността на работното място и на кариерното развитие), имаше сближаване, но намаляващо, което означава, че макар сходството между държавите членки да става по-голямо, по отношение това измерение се наблюдава влошаване.
- В пето измерение беше установено доказателство за възходящо сближаване по отношение на неравнопоставеността между половете в условията на труд – към по-сходни условия на труд между мъжете и жените. Изключение представляват физическата среда и перспективите, където тенденцията за намаляващо сближаване беше очевидна. Това предполага увеличаване на неравнопоставеността между половете. Що се отнася до физическата среда, жените са поставени в по-добри условия, отколкото мъжете, но по отношение на перспективите има известна неравнопоставеност между половете.

- Разгледани бяха няколко потенциални стимула за сближаване на условията на труд — например социалните политики, структурните промени и имиграцията — но за тях беше установено, че са ограничена обяснителна сила. Вероятно това се дължи на факта, че сближаването не е явление, свързано само с една държава, а се отнася до общата динамика на анализираните единици (държавите членки). Същевременно с някои уговорки констатациите показват, че глобализацията и институциите на пазара на труда имат значение за насърчаване на сближаването на условията на труд.
- Разгледани бяха две инициативи на политиките на ЕС с оглед на потенциала им да насърчават нарастващото сближаване на условията на труд в ЕС: Директивата за прозрачни и предвидими условия на труд и Стратегията за цифров единен пазар. Експертите, интервюирани във връзка с тези инициативи, изразиха известен оптимизъм по отношение на политическите действия на равнище ЕС, насочени към подобряване на качеството на работните места. Въпреки това без адекватни и целенасочени ресурси на ЕС, както и ефективно прилагане няма да бъде възможно лошите практики в областта на условията на труд да бъдат ограничени. Въпреки че ЕС играе важна роля за повишаването на осведомеността и определянето на дневния ред, отговорността за изпълнението и прилагането до голяма степен пада върху отделните държави членки.

Насоки за политиката

- Институциите на пазара на труда, които извършват дейност на различни равнища на управление, допринасят за нарастващото сближаване. Същевременно изпълнението на политиката на ЕС е отговорност на държавите членки, а техните национални институции на пазара на труда са различни. Европейската комисия следва да извърши преглед на националните политики и мерките за подкрепа на държавите членки, тъй като те се отнасят до целите на политиката на ЕС за различните аспекти на условията на труд, за да се идентифицира ефективното реализиране на добри практики на организационно равнище.
- Важно е да бъде поставен акцент върху равенството между половете в условията на труд. Като цяло в ЕС неравнопоставеността между половете в условията на труд намалява и се наблюдава сближаване, макар и не във всички държави членки. Насочването на усилията към държавите с по-слаби показатели ще помогне за преодоляване на неравнопоставеността между половете и ще повиши цялостното функциониране на ЕС.
- Липсата на напредък по отношение на перспективите е повод за беспокойство. Това измерение включва перспективите за кариера, сигурността на работното място и трудовата заетост, които изцяло бяха подложени на натиск по време на икономическата криза. Проблемите в тази област се усложняват от нестандартните форми на заетост. Необходими са допълнителни действия и изследвания на въздействието върху перспективите за работниците, за да могат работниците да почувстват ползите от икономическия растеж.
- Официалното признаване на уменията, придобити от работниците, би подобрило техните перспективи за заетост. Уменията, придобити на работното място, по-често са несъртифицирани, особено когато работниците имат много и често пъти временни работодатели. Експертите, интервюирани във връзка с това проучване, подчертаяха необходимостта от подходяща акредитация на уменията, придобити на работното място. Един от предложените варианти беше въвеждането на паспорт на уменията, притежаван от всички работници.
- Политиката в областта на цифровия пазар трябва да предотврати задълбочаване на цифровото разделение между висококвалифицираните работници и тези с по-ниска квалификация, както и между държави членки, които са по-силно и по-слабо напреднали в цифрово отношение. Инвестициите на ЕС следва да бъдат насочени там, където е най-необходимо, например държавите и регионите с най-лоши показатели, както и уязвимите или изключените работници.
- На национално равнище е необходимо да има мониторинг и прилагане на политиките по отношение на условията на труд. Ако държавите членки не разполагат с ресурси за такива дейности, те могат да бъдат постигнати чрез разширяване на правомощията на Европейския орган по труда.
- Социалното партньорство може да спомогне за нарастващото сближаване на условията на труд чрез подобряване на прилагането и функционирането на политиките на равнище ЕС, държави членки, сектори и организации. Анализът на политиката разкри силно предпочтение към такъв подход сред заинтересованите страни. Като се има предвид, че социалното партньорство среща подкрепа и изглежда ефективно, Европейската комисия следва да го включи в усилията си за насърчаване на нарастващото сближаване.
- Необходимо е да се повиши осведомеността относно ползите от подобряването на условията на труд сред ръководствата на дружествата. Натрупващите се изследвания свързват условията на труд с критични за предприятията въпроси като производителност, инновации, наемане и задържане на служители, както и удовлетворение от работата. Същевременно в това проучване не бяха установени достатъчно доказателства, че тези изследвания се използват в образованието в областта на управлението. В това отношение Европейската комисия може да започне преглед на педагогическите подходи във водещите висши училища по бизнес в ЕС.

Допълнителна информация

Докладът *Upward convergence in working conditions* („Нарастващо сближаване на условията на труд“) е достъпен на: <http://eurofound.link/ef19049>

Ръководител изследвания: Massimiliano Mascherini
information@eurofound.europa.eu